

„...az ember sorsa gyakran jóval a halála előtt véget ér, a sors végének pillanata nem azonos a halál pillanatával.”

(Milan Kundera: Tréfa)

Barnás Ferenc regényvilága, a négy kötetből álló szépírói életmű koherens, akár tetralógiaként is közelíthető szövegegyüttes. Ha az alkotóval készült interjúk, beszélgetések és az írói honlap (<http://www.ferencbarnas.com/eletrajz.php>) gazdag, szinte napra kész anyagával összevetjük a regényeket, talán nem is túl meglepő a kijelentés, hiszen az **autobiografikus réteg** igen erős és következetes mindegyik műben. Mindemellett azonban nem egy lineárisan építkező szépírói curriculum vitae kínálja magát olvasásra; ha az lenne – bármennyire is kalandos a szerzői életút –, különösebben nagy érdeklődésre nem tarthatna számot.

Nem könnyű olvasmány a *Másik halál*, az író legfrissebb regénye.¹ Maga a cím sem ígér felhőtlen, szórakoztató irodalmat. Nem a szüzsé bonyolultsága jelent kihívást, hanem a **narráció és a regénykompozíció technikája** és a **nyelvi megformálás**. Az énelbeszélő története egy évtized eseményeit fogja át az ezredforduló körüli Budapesten és Nyugat-Európában, de a sztori „villanásai” fölskiccelik a távolabbi múlt eseményeit, az életút állomásait. Az elbeszélő/főszereplő értelmiségi karrierje egy ponton, egy nehezen meghatározható ponton – talán német pincérbarátjának, Michaelnek váratlan halálhíre („... egy idegen férfi ..., aki beleszól a telefonba, és ezt mondja: ... *Er ist tot. ... Er hat Selbsmord begangen.*” 128. o.) teszi egyértelművé a korábban is megmutatózó jeleket – szétszalazódik, a sokféle szálból szőtt személyes életút és egzisztencia széthullik, az **identitás** megkérdőjeleződik. A zsúfolt és ígéretes lehetőségek között – egyetemi oktatás, fővárosi elit művészeti iskolákban való tanítás, előadóművészi utak Németországban, Ausztriában, Svájcban; a folyamatos készülődés az irodalmi önkifejezésre – szétcsúszik az én személyes élete; utcára kerül, a többi lecsúszott, szétesett egzisztencia gyűjtőhelyére; a társadalmi lét peremére, ahol lehet elvegyülve leépülni vagy a distanciát eszközként használva fölépíteni, nehéz egyszemélyes munkával újrateherelni az ént. A megkapaszkodás terepe, biztonságos, zártságában stabil megfigyelőállása a munkahely: a galéria. Valóságos és fiktív, alkotott világok metszéspontján, de tárgyiságában megérinthetően és a megérinthetőség tilalmi között olyan szabálykereteket talál és épít ki önmaga számára a főszereplő, amelyek lassan, de

¹ A regény kritikai recepciójához, konkrét szövegrészletekhez kapcsolt, feldolgozásra ajánlott feladatokat ld. a PPT anyagában.

folyamatosan kontúrozzák az én határait. Az írás ennek a **leépülésnek és a lassú, de határozott fölépülésnek a folyamatát** kíséri végig, illetve az írás, a szöveg maga a folyamat, amennyiben a nyelvben-szerkezetben megragadható gondolkodás, a reflexió és önreflexió állandósága, a megfigyelés mint az én önmagára kirótt penzuma megragadhatóvá teszi azt a világot, amely képlékeny változásaiban az énen át megragadható.

A regény anyaga többféle közelítési lehetőséget kínál, az olvasatok fókuszja a szöveg jellegéből adódóan igen változatos lehet. Az életút hol nagyobb tömbökben, hol szétforgácsolódott mozaikokban megjelenő, a linearitást és a kauzális építkezést mellőző darabjaiból összerakható egy **metonimikusan olvasható sztori**: a névvel meg nem nevezett, egyes szám első személyben beszélő főszereplő története. Figyelmes újraolvasással, a hiátusokat olvasói kihívásnak tekintve rekonstruálható egy nem hagyományos, ám mégis vallomásos történet a húsfeldolgozó kombináttól a garázon és a tanításon, nyugat-európai éttermi és utcazenélésen át a kényszeres álláskeresések bizonytalanságáig, majd a galériában megtalált biztonsáig. A háttérben pedig az írás, jegyzetelés: az *Átiratok* születéséig, s végül az amerikai írói ösztöndíj, ami – ha az **íróvá válás regényeként** olvassuk a szöveget – lehet a beérkezés. A tanóráinkon kooperatív kiscsoportokban rekonstruálható, összerakható a főszereplő története, kreatív írásfeladatokkal kibővítve a hiátusok kitölthetők. Ez utóbbi személyes értelmezési lehetőségeket kínálhat. Ezzel a feladattal akkor is próbálkozhatunk, ha nem a regény egészét, csak szövegrészleteket tanítunk.

Reflexió – önreflexió – identitás²

A *Másik halál* azok közé az alkotások közé tartozik, amelyekben többszörösen hangsúlyos a **reflexivitás** szerepe. Értelmezés, folyamatos önértelmezés, újra- és átértelmezés, újraírás és átírás hullámain hömpölyög előre a szöveg. Az emlékezésben feltáruló jeleneteket, figurákat nem a konfabuláció, hanem a reflektálódás változó körei, koncentrikusan mozgó beszédfolyama teszi egyre határozottabbá, megragadhatóbbá. Az elbeszélő **önterápiás módszere**, a szétcsúszás, fölszámolódás ellenében kidolgozott gyakorlata nyomán észrevétlenül és egyre határozottabban rajzolódik ki az ismétlésekben konstruálódó-dekonstruálódó világ. („Azon gondolkodtam, hogy miért fulladt be újra és újra az életem, amely talán akkor is befulladt volna, ha van kibe fogódzkodnom, amelyet talán akkor is elrontottam volna, ha van mibe kapaszkodnom. De nem volt, így jóval nagyobb eséllyel indulhattam el azon az úton, amelyen azt hiszem, soha nem szerettem volna elindulni. Ezt csak utólag értettem meg, akkor, amikor már késő volt.” 112.o.) A főszereplő sem önmagával, sem

² A témakörhöz kapcsolt, feldolgozásra ajánlott feladatokat ld. a PPT anyagában.

az őt körülvevő világokkal nem kompatibilis. Ennek megértése, sőt a probléma végiggondolása is csak az írásban, az írás által lehetséges. Írásban és írás által lehetséges reflektálhatóvá tenni, összegyűjteni az énen kívüli tágabb **szociális és történeti létezés traumáit**; szembenézni a jelen és a közelmúlt magyar és európai történéseivel. (A hajléktalansággal, a rasszizmussal, a társadalmon kívüli lét farkastörvényeivel, a gyökértelenség áldozataival, a szociokulturális keszonlét szimptomáival. És mindazzal, ami feldolgozatlanul mállasztja, szedi szét az életet: a XX. századi magyar történelem kibeszéletlen sérüléseivel, világunk, európai világunk veszélyzónáival, taposóaknáival: a zsidókérdéssel, szélsőjobboldali diszkriminációkkal, a politika és a mindennapok életvalóságának eltávolodásaival.)

Élményalapú, saját tudáskeretet mozgósító feladatokkal, más, nem csupán szépirodalmi szövegek bekapcsolásával a regény társadalmi-történeti regisztere is értelmezhetővé tehető a diákok számára.

Tér – idő – megfigyelés³

Fontos és a tanítás során jól használható közelítési lehetőségnek tartom a reflektivitás-identitás problémájának megfogalmazását (ld. József Attila: Eszmélet 6.), feladatokba ágyazását. Ugyanilyen lényeges a szöveg egészének áttekinthetősége miatt a **tér – idő** viszonyhálózatainak vizsgálata és a főszereplői/elbeszélői attitűd vezérmotívuma: a **megfigyelés**. Az olvasás során egyértelmű az összefüggésrendszerük, összetartozásuk, de a megérzéseken túl egy irányított, konkrét szövegrész/ek feldolgozását megcélzó, kooperatív munkaformában, interaktív-reflektív technikákkal tervezett elemzés a regény egyéb rétegeit is megnyitja. A tér- és időszerkezet tulajdonsága a **komplementaritás**. (Cselekmény és történet, főszereplői és elbeszélői pozíciók egymást ellenpontoszó és értelmező rétegei alkotják a kompozíció egységét.) Tágas, szinte egész Európát átfogó terekben történnek a főszereplő fontos életeseményei, az „előadómicsodának” nevezett nyugat-európai, majd egy évtizedig tartó nyári körutak. A tágasság és mozgás élményéhez ugyanakkor az egyszemélyes, a T2-es lakóbuszba zárt magány is hozzátartozik. Egyfelől megnyílik a világ, másfelől kapaszkodó és személyes kapcsolatok nélkülivé lesz, bezárul az én. (Michaellel való megismerkedése sem csupán a ráismerés, az alteregó miatt fontos; nem is csupán a támogató, az *Átiratok* kimunkálását megsegítő nagylelkű barátság okán. Az ide-oda kanyargó, állandóságában is változó utakon Bad Heim a fix pont. Biztos és kiszámítható támasz később, az alkotói munka során.) A terek kettőssége később, Michael halála után is megmarad. Kisebb körökben,

³ A témakörhöz kapcsolt, feldolgozásra ajánlott feladatokat ld. a PPT anyagában.

Budapest utcáin folytatódik a mozgás, kényszeres, napi penzumokat teljesítő utak a városi nyüzsgés közepette, de a tudat, a megfigyelő én ugyanazokat a figurákat rögzíti, a házban is ugyanazok a lakók ugyanazokat a problémákat viszik magukkal éveken át, miközben a berácsozott lakás harminc négyzetméterén élve, tudatosan szűkített terekben, akadályokkal szoktatja rendbe, szorítja megérintható keretek közé az én az ént. A kiállítótér egyébként tágas tere a külső nyüzsgéstől elzárt, csendes terep, falai kijelölik a szükségszerűen ismétlődő mozgásokat, a személyiség térben meghatározható kereteit; védettséget adva az újraépítéshez. Ugyanakkor kettős értelemben is beszűrődik a külső világ, megjeleníti magát a másság, illetve manifestálja magát az éntől való elkülönböződés: egyrészt a látogatók által, másrészt a művek fiktív jelenvalóságában. A zárt – nyitott tereket a megfigyelő tudat, a monitorozó, önmagát az írásban állandó megfigyelésre készítő elbeszélő én építi egységbe. A fragmentumokat, **az idő darabokra szelt mozaikjait**, a részek állandó mozgását is ez az én kapcsolja össze.

Tér és idő, idő- és megfigyelés-motívum szövegrészletek nyomán konkrét feladatokba ágyazott feldolgozása a regény egészének ismerete nélkül is eligazíthat egy későbbi teljes szövegolvasás során; a teljes szövegismeretet pedig megerősítheti.

Nyelv és beszéd⁴

Ha nehéz olvasmánynak tartjuk a *Másik halált*, annak elsősorban a narráció, az idősíkok változásai, a vágások és a történetek-jelenetek kauzális-lineáris rendjének cseréje lehet az oka, a fejbe, az elbeszélő belső világába zárt beszéd. A beszerkesztetlenség látszatát keltő **beszéd**, a narrátor és a megidézett szereplők **nyelve** sem mindig kellemes szöveg. Ez a meghökkentően direkt **areferencialitás** közvetlenül, a nyelv hangsúlyosan **deiktikus** sajátosságaiban ragadható meg. A jelentés, a szavak jelentése feloldódik a világos valóságvonatkozás nélküli névmási utalásokban, a szikár igékben, az ismétlések alakzataiban. A gondolkodás defektusai, az én szétcsúszása és a koherenciáért folytatott tudatos küzdelme a szöveg nyelvviségében, szó- és mondatában, szövegszerkesztési eljárásaiban ragadhatók meg. A regény nem leír, nem ábrázol, nem elbeszél – bár kétségtelenül ezek sem záródnak ki – hanem megformál, plasztikusan megragad. Szétágazásai, előre- és visszautalásai, polifóniája a gondolkodás nyelvben kirajzolódó szinapszishálói, illetve nyelv által működő szöveg- és beszédprojekciója. A nyelvben mint anyagban rögzítődik az elbeszélői tudat mindenkori állapota szerint rögzíthető világ; másrészt az elbeszélői nyelvviség, gondolkodás nem sajátítja

⁴ A témakörhöz kapcsolt, feldolgozásra ajánlott feladatokat ld. a PPT anyagában.

ki magának a rögzített anyag verifikálhatóságát. Az epikus anyagok narrációjának jellemző beszédmódja egyrészt a narrátor, másrészt az általa megszólaltatott szereplők beszédében nyilatkozik meg. Barnás szövegében a szereplők hangja és a narrátor nyelve nehezen szétválasztható. A szabad függő beszédhez hasonló forma Michael, az Öregasszony, Schneiderné vagy a Grófnő beszédét is saját elbeszélői szöveggént olvastatja. Gyakran a nyelvtani viszonyok segítenek csak a megkülönböztetésben – vagy azok sem. **Konstruált világok** metszéspontjain járunk. A nyelv és a beszéd azok, melyek megragadhatóvá teszik a konstrukciók képlékeny folyamatait. Amennyire a valóság megragadható, amennyiben nem átformálás bármiféle megragadás, kifejezés, vagy nem illúzió bármiféle rögzítés. Így tehát a kimondás, megnevezés határozatlanságai, névmásiasítása, idegesítő ismétlései nem lehetetlenítik el a megértést, inkább fölerősítik azt; filozófiai, nyelvfilozófiai oldalról közelítve.

*Párbeszédben ... művekkel, szövegekkel*⁵

A regény kritikai recepciója nem véletlenül hangsúlyozza Wittgenstein jelenlétét a szövegben. A **szövegpárbeszéd**, az intertextualitás számos ponton és formában fontos összetevője a regénynek. Tizenkettedikes, eléggé tágas szövegtapasztalatokkal rendelkező csoporttal kitapogathatjuk ezeket az elemeket. A szándékosan beépített utalások, reminiscenciák széles skálája föltárható. A történetbe épített konkrét elemektől – ld. a Grófnő elbeszélései Cipiről, Ottlik Gézáról; itt az azonosítás kulcsai adottak, Nemes Nagy Ágnes név szerint is megneveződik mint pályatárs és barát – a szövegszerű utalásokig, allúziókig; a szerkesztés és narráció szándékolt rájátszásáig.

A javasolt feladattömbök minden esetben konkrét szövegrészekhez kapcsolódnak, föltételezve azt, hogy a részletek és kérdéskörök feldolgozása elegendő segítséget nyújt a regény önálló olvasatának kialakításához; abban a reményben, hogy felébreszti a kíváncsiságot a teljes szöveg megismerésére. Hogy bármennyire is szövevényesnek, olykor tébolyítóknak tűnik a szöveg, a szépségei mélyén összeáll az az erőtér, amely magát az elbeszélő főszereplőt is önmegtartásra, önfölépítésre szorította. A sztori szintjén az amerikai ösztöndíj, a regény megjelenése akár happy end is lehetne, ha nem lenne százszor fontosabb az íróvá válás regényénél maga a regény, a szövegben megélhető valóság és gondolkodás. A sötét tónusú, hol brutálisan sokkoló, hol provokatívan tétova ecsetvonások nyomán a kortárs magyar nagyepika egyik legkomplexebb irodalmi szövegvilága teremődik meg.

⁵ A témakörhöz kapcsolt, feldolgozásra ajánlott feladatokat ld. a PPT anyagában.

Az ajánlott feladatok lehetőségeket kínálnak, utakat a regényhez. Kooperatív munkaformában, interaktív reflektív technikák felhasználásával összeállított foglalkozástervek. A feladatgyűjtemény egészében vagy részleteiben is használható, tetszőleges sorrendben; nem feltételezi a regény előzetes elolvasását, inkább azt célozza meg, hogy a szövegekkel való foglalkozás elvezesse a tanulókat ahhoz, hogy kézbe vegyék a regényt.

A felhasználó kolléga lehetőségei formálhatják a kereteket, az eszközrendszert. A Prezi, illetve a PPT anyaga átszerkesztéssel tetszés szerint felhasználható a saját tanórai gyakorlatban: digitális modullá éppúgy átalakítható, mint ahogyan csomagolópapíroszírkrétás, koopos technikákkal működő tanórákká. Az időkeretek is szabadon alakíthatók, a tanár szándékai, illetve az osztály/csoport munkatempója, érdeklődése szerint.

Miért? Milyen kontextusban?

A regény olvasása után alapos önvizsgálat szükségeltetik minden kolléga számára, aki azzal a lendülettel kezdene hozzá az éves munkatervének elkészítéséhez, hogy no, most beújítok kicsit, aktuálissá, a kortárs irodalmi élet szempontjából eleven élővé teszem az irodalomóráimat!

Sem eleven, sem élő nem lesz ugyanis az a néhányszor negyvenöt perc - az Aegon-díj és a médiafigyelem nyüzsgése erre nem garancia -, ha megspóroljuk a szembenézést, saját szakmai nézetrendszerünk felülvizsgálatát; annál nagyobb eséllyel lehet belőle egy „másik halál”. Ajánlom viszont minden kollégának, akinek nincs hiányérzete, tanári büntudata, titkos szorongása, ha elmarad a morális szentencia, a címkézhető tanítás az irodalmi szövegeket földolgozó tanórák végén, ha nem ragaszkodik mindenáron a teljes regényszöveg tanításához; aki az olvasatokat bátran bízta a tanítványaira; aki a moralizálás és morális problémák fogalmainak megkülönböztetését tizenegy-tizenkettőkre már a tanítványaitól is biztonsággal elvárhatja.

Komoly, fontos, a tizenhét-tizennyolc évesek számára nem megkerülhető problémákkal foglalkozhatunk a regény szövegeinek feldolgozása során: a reflexió-önreflexió kérdésével, az identitás megfogalmazhatóságának, megalkothatóságának gondolataival; a személyiség fölépíthetőségének/visszaépíthetőségének kérdésével; korunk emberének történelmi

traumákból adódó nehézségeivel; az emberi kapcsolatok hálózatával; és a nyelvvel, a nyelv és a világ, a nyelv és az életvalóság, a nyelv és az irodalom összefüggéseivel.

Ha hiszünk benne, hogy Dosztojevszkijt, Kafkát, Faulknert, Becketet ... , Pilinszkyt és József Attilát; Hajnóczy Pétert és Krasznahorkai Lászlót olvasni és tanulni nem csupán teherbíró felnőtt olvasóként lehet, hanem a ránevelés, a szövegben gondolkodás iskolái ezek az alkotók már a középiskolás korosztály számára is, akkor beépíthetjük a 11-12.-es korosztály tananyagába a *Másik halált* is; ha hiszünk benne és saját pedagógiai gyakorlatunk folyamatosan megjeleníti, hogy az irodalomtanítás a beavatás, a gondolkodó emberré nevelés lehetősége biztonságos körülmények között, a tanár által módszertanilag és szakmailag megtervezett keretek tereiben. Elővehetjük 11.-ben a Bűn és bűnhődés után, hogy az önmagát kereső, a személyiségformálás útvesztőiben tévelygő Raszkolnyikov figurája ne csupán elidegenítő irodalmi fikció – vagy rosszabb esetben krimihős – legyen, hanem megérintható, a diákolvasó számára is átélhető, aktuális probléma.

A kortárs irodalom tágasra tervezett 12.-es blokkjában, amikor már kellő olvasói, eoi értelemben vett jó olvasói tapasztalatai vannak tanítványainknak, a regényből vett részletek elmélyíthetik a metonimikus történetelvű olvasási módoktól bátran elszakadó szövegszerű olvasói gyakorlatot. A nyelviség felől közelítő feldolgozás pedig az anyanyelvi órákon lehetővé teheti a szövegtani, jelentéstani és mondattani ismeretek gyakorlatainak beágyazását a nyelv és gondolkodás, nyelv és életvalóság viszonyrendszerébe.

Fontos kérdés az is, hogy a teljes regényt vagy a regényből kiragadott részleteket tanítsuk-e. Emelt szintű/fakultációs csoportok esetében, ahol bátran számíthatunk a regény elolvasására, érdemes a teljes regényt megcélolni, ám itt is kétkörös közelítést javasolnék: első körben – az egyéni olvasással párhuzamosan – szövegrészletekre alapozott gyakorlatokkal kezdjünk, majd a teljes regényt áttekintő problémahálót kijelölve, immár a mű atmoszférájának, nyelviségének, az elbeszélésmód sajátosságainak ismeretében nekivághatunk egy elemző szemléletű, tanulói önállóságra építő feldolgozásnak.

Kooperatív tanulás

A tudáselsajátítás, az adott téma feldolgozásának kerete. A kiscsoport 3 – 6, legoptimálisabban 4 főből áll. A diákok kooperációval, a tanulást szervező tanár terve, irányítása és segítő felügyelete mellett végzik munkájukat. A csoportban mindenkinek folyamatosan feladata, szerepe van, a feladat elvégzése egyéni fejlődése és a csoportmunka teljesítése szempontjából egyaránt fontos. A munka csoportosan és egyénileg is számon

kérhető. A kooperatív csoportkeretek, mivel folyamatosan interakcióban tartják a tanulókat, saját tanulásukban motiváltabbá is teszik őket.

A kooperatív tanulásszervezés alapelvei: építő és ösztönző egymásrautaltság – folyamatos és párhuzamos interakciók – egyenlő részvétel és hozzáférés – egyéni felelősségvállalás és számonkérhetőség.

Interaktív, reflektív technikák, eljárások; grafikai szervezők

A csoporton belüli és csoportok közötti együttműködés, a tudáselsajátítás eszközei, melyeket tanári irányítással, a kooperatív munkaformák gyakorlatában előrehaladva pedig önállóan is működtethetnek a tanulók. *Spencer Kagan* (ld. S. Kagan: Kooperatív tanulás, Bp., 2001) 150, továbbfejleszhető, variálható eszközt, eljárást írt le, melyeknek alapja kb. 4-5 technika: diákquartet, szóforgó és csoportforgó, csoportmozaik, szakértői mozaik. A grafikai szervezők közül a legalapvetőbbek: pókhálóábra, fűrtábra, kettéosztott napló, T-táblázat, Venn-diagram, gondolkodástérkép és jellemtérkép, folyamatábra.

A módszertani szakirodalomban bőséges anyagot lehet találni mind a csoportalakítás módjai, mind a technikák, módszerek, eljárások és a grafikai szervezők tekintetében. A következő fogalomtár csupán a *Másik halál* szövegeinek földolgozásához ajánlott feladatok interaktív, reflektív eljárásai, eszközei tekintetében igyekszik praktikus segítséget nyújtani.

Fogalomtár

cédulák: A jegyzetelés egy formája, mely lehetőséget ad a feladatmegosztásra, a saját anyag bővítésére vagy közös poszteren az egyéni, illetve szakértői csoportok munkájának megjelenítésére; a cédulák színének, formájának változataihoz feladatcsoportokat kapcsolva segíti a munka instruálását

csoportforgó: A szóforgóval megegyező módon a csoportok szóvivői mondják el egymás után, meghatározott sorrendben a csoportkonszenzus által kialakított véleményüket, vagy előzetes munkájuk eredményét.

csoportquartet: A csoport meghatározott ideig dolgozik a kérdésen, ellenőrzi, hogy mindenki tisztában van-e a helyes válasszal. A tanár véletlenszerűen kiválaszt egy csoportot, és egy számot. A választott diák lesz a válaszadó.

egy megy - három marad: A három megy – egy marad technikához hasonló eljárás. A tudásmegosztás fontos eszköze lehet.

feladatküldés: Minden diák adott számú feladatot, kérdést dolgoz ki, amit a csoport egyeztet. Kiválasztják azokat a feladatokat, kérdéseket, melyeket legjobbnak gondolnak, s ezt a szomszédos csoportnak továbbküldik. A válaszokat közösen értékelik.

fürtábra: Vagy jelentésháló. Olyan grafikai szervező, mellyel egy adott témához tartozó ismereteket gyűjthetünk össze; jól használható jegyzet- vagy vázlatkészítéshez.

gondolkodástérkép: A gondolkodási folyamat összegzésére, a gondolkodási egységek közti kapcsolatok ábrázolására szolgáló grafikai szervező. A vázlat linearitásával szemben képes a struktúra egészének megjelenítésére.

három megy – egy marad: A csoportok más-más feladatot kapnak. Úgy ismerik meg egymás munkáját, hogy három személy begyűjti az információkat, majd a csoportba visszatérve beszámolnak; az otthon maradó a vendégeket fogadja, magyaráz, kérdésekre válaszol.

jellemtérkép: Karakterek több szempontú, érvekkel alátámasztott jellemzésére alkalmas grafikai szervező.

konstruktív vita: Konkrét téma kapcsán megfogalmazott érveket és ellenérveket felsorakoztató, előre meghatározott rendben lefolytatott vita. A diákok vagy csoportok álláspontjukat és érveiket előre rögzítik.

körtábla-jegyzet: Olyan grafikai szervező, amely egy adott téma vagy szöveg vizsgálati szempontjaihoz illesztett megjegyzéseket rögzíti. A körnek annyi körcíkjje legyen, ahány szempontot kijelöltünk.

közzététel: Az egyéni, pár- vagy csoportmunka eredményének megosztása. Történhet frontális keretben, de csoportszinten vagy kooperáló csoportok között is.

névlánc: Gondolatok, vélemények közzétételére alkalmas eljárás. Az első megszólalót felkérheti a tanár vagy lehet önként jelentkező, minden további megszólalót azonban az előtte szóló jelöl ki. A megszólalók számában vagy a közzétételre szánt időben meg lehet előre állapodni.

ötperces esszé: Gondolatok szöveges összegzése saját használatra. Az írásra szánt idő öt perc.

szakértői csoportok: A feladatmegosztás során a kooperatív kiscsoportok tagjai más- más feladatot, vizsgálati szempontot kapnak. Annyiféle feladat van, ahány tagból áll egy csoport. Egyéni felkészülést követően az azonos feladattal dolgozók szakértői csoportokban egyeztetnek, majd a saját csoportjukban megosztják tudásukat.

szemponttáblázat: Egy adott problémát vagy szöveget előre kidolgozott, a tanár által összeállított szempont alapján kell megvizsgálni. A feladat egyénileg, párban vagy kiscsoportban is végezhető.

szóforgó: Kifejezések, fogalmak összegyűjtésére, a csoporttagok mindegyikének irányított kommunikációjára alkalmas módszer. A csoporttagok egymás után, előre megállapodott sorrendben(A, B, C, D) osztják meg gondolataikat, véleményüket a saját csoportjuk többi tagjával.

szövegpiramis: A piramis annyi szintből áll, ahányan a csoportban vannak. A feladatban kijelölt kulcsszó a csúcs, az építkezés innen indul. Minden csoporttag a megjelölt szempont szerint egy-egy újabb szóval bővíti a piramist

tárlatvezetés vagy kiállítás-látogatás: A csoport egyik tagja a csoportprodukciók tárlatvezetőjeként fogadja más csoportok tagjait, a látogatókat. Amikor a csoport újra összeáll, megbeszélik a tapasztalatokat.

tisztázó kérdések: Egy adott szöveg vagy probléma összefüggéseinek feltárásában eligazító kérdéscsokor.

tollak középre: Az egyéni gondolatok, vélemények megfogalmazását elősegítő technika. Minden csoporttag megszólal, de mindig csak az beszélhet, akinek a tolla az asztal közepére kerül.

T-táblázat: Olyan grafikai szervező, amely alkalmas összehasonlítások, szembenállások rögzítésére vagy egy probléma különböző megközelítéseinek áttekintésére.

Venn-diagram: Halmazábra, mely alkalmas két vagy több dolog összevetésére, a különbözőségek és hasonlóságok átgondolására.

Szakirodalom

Művek, cikkek, kritikák, interjúk Barnás Ferenc írói honlapján

<http://www.ferencbarnas.com>

•Arató Ferenc – Varga Aranka: Együtt-tanulók kézikönyve

http://www.educatio.hu/download/tamop/Egyutt-tanulok_kezikonyve.pdf

•Bárdossy Ildikó – Dudás Margit – Pethőné Nagy Csilla – Priskinné Rizner Erika: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei I-II. PTE, Pécs – Budapest, 2002.

http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf

http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG2.pdf

•Kagan, Spencer : A kooperatív tanulás, Bp. 2001.

•Kooperatív tanulásszervezés - Kooperatív paradigma

<http://nevtud.btk.pte.hu/index.php?mid=83&mparent=80&print>

- Orbán Józsefné: Kooperatív technikák. Az együttműködő tanulás szervezése - Kulcsfogalmak http://janus.ttk.pte.hu/tamop/tananyagok/koop_tech_oj/kulcsfogalmak.html
- Pethőné Nagy Csilla: Módszertani kézikönyv. Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás a gimnáziumok és szakközépiskolák 9-12. évfolyamában, Bp. 2005.
- Zágon Bertalan - Nagy Ilona: A kooperatív módszer

MELLÉKLETEK (szövegrészletek, táblázatok, szöveghelyek)

A regény a kritika tükrében

SZÖVEGRÉSZLETEK

Barnás korábbi írásaihoz hasonlóan a Másik halál sem egy könnyed olvasmány. Erőteljes depresszív hangulat lengi körül az ismeretlen főhős-elbeszélő által (egy-egy szám első személyben) előadott történetet, amely szűkebb értelemben önmaga lelki válságát és abból való küzdelmes kijutását követi nyomon. Az elmesélt tíz év eseményeit olvasva „szemtanúi” lehetünk, miért lesz mecénált szabadfoglalkozású író, majd múzeumi őr egy magyar-esztétika szakos középiskolai tanár, aki nyaranta lakókocsival járja Európát, utcazenészként keresi meg a mellékesét, és nem melleleg alkohalmámorban éli a mindennapjait. A főhős villanásszerű kitekintései révén azonban olyan korábbi emlékek is felszínre kerülnek, mint például az ex-feleséggel való megismerkedés és házasságkötésük csontvázszerű története. Ugyanakkor az alapstoryra épülő rétegekként a regény első fele magában foglalja a mecénás, Michael Landenberg idegösszeomlásához, majd öngyilkosságához vezető eseményeket, míg a második fele a múzeumi kolléganő, az idős Grófnő életmomentumait.

Nagy Zoltán: A gondolkodás gyógyír (<http://www.kortaronline.hu/2013/02/irodalom-barnas/13583>)

... az elbeszélő-technikának köszönhetően nincs éles különbség az összeroppanás előtti és utáni között: az emlékezésben – bár számot ad arról, hogy tanár volt, irodalmár, író, s külföldi utakra induló utca- vagy bárzenész, családja volt – nem épül föl a régmúlt kontrasztot adó biztonsággal. Éppolyan széttöredezett, elmosódott darabkákból össze-összekuporgatott, mint a közelmúlt, az összeroppanás utáni időszak.

Csuka Botond: A törhetetlen törékeny: a széthullással való küzdelem regénye (<http://ujnautilus.info/author/csuka-botond/>)

A mű tulajdonképpen rövid, egymással hol lazábban, hol szorosabban összefüggő, főként egyes szám első személyben íródott szövegfragmentumok füzere, melyet néhány tipográfiai is jelzett nagyobb cezúra tagol fejezetszerű egységekre. Mintha naplótöredékek, vázlatok, azon melegében papírra vetett gondolatok kerültek volna egymás mellé — ezt a feltételezést erősítheti meg az a bekezdés, amelyből megtudjuk, hogy a teremőr üres perceiben feljegyzéseket készít az Átiratokat követő újabb könyve számára. (...) A Másik halálban kirajzolódó sorstörténet rekonstruálását az is megnehezíti, hogy a töredékekben folyamatosan változik a beszédhelyzet, az elbeszélés vélhető ideje és a felidézett események közötti időtávlat. A narrátor pozíciója a könyv elején rögzítetlen, (...)

Balajthy Ágnes: Képterápia (<http://www.muut.hu/korabbilapszamok/034/balajthy.html>)

A szerző regénypoétikai kísérlete arra irányul, hogyan interpretálható a beszélő krízishelyzete, magánya, mentális és egzisztenciális összeomlásának folyamata. Barnásnak sikerült olyan regénypoétikai és –nyelvi konstrukciót kidolgozni, amely pontosan illeszkedik a figura mentális állapotához, és – érdemes előre bocsátanunk – végig működőképesnek bizonyul. A narrátor újra és újra megpróbálja a nyelv segítségével rögzíteni betegsége szimptomáit, (...) ám minduntalan szembesülnie kell annak akadályával, nehézségeivel. (...) Az elbeszélés tehát mindvégig kimondható és kimondhatatlan határmezsgyéjén egyensúlyoz.

Ménesi Gábor: Csend, amit maga köré épít a mű, Bárka, 2013/3.

... a Másik halál roppant láttató erővel, többnyire konkrétan beazonosítható módon, emlékezetes mellékszereplők egész sorát megmozgatva felkeni a regénytér vásznára az ábrázolt világ külső, döntően terézvárosi helyszíneit, a rendszerváltás éveinek hangulatát, egyes eseményeit, a külső rögzítés, a pontos megfigyelés mindenekelőtt a széthullás, a démonok előli menekülés eszköze.

Keresztury Tibor: Egy hivatásos menekülő, *Élet és Irodalom*, LVII. évfolyam, 17. szám, 2013. április 26.

*A regény in medias res indul, Barnás a bonyodalom kellős közepébe vág. (...) A másik halál tehát már az elején kibillen a mondhatóból, ami alapos Wittgenstein-tanulmányokat feltételez Barnástól.(...) egyféle rejtvényt ad fel a szerző, a könyv végére tartogatva a történet rekonstrukcióját. (...) A regény fabuláját egy végletesen redukált cselekvéssor alkotja, amely messze meghaladja a lélektani regényről alkotott eddigi elképzeléseinket. Barnás Ferenc egy pszichikailag redukált narrátort teremt, aki Faulkner *A hang és a téboly* című regényéhez hasonlatosan építi fel elbeszélése redukált világát (...).*

Piszár Ágnes: Bevezetés a halálról szóló beszédbe, Hid, 2012. szeptember

Barnás mind a zsidóüldözések, mind a kommunista terror megszenvedett tapasztalatvilágát rekapitulálja; a történetekkel eltakart, ám bűvópatakként minduntalan felbukkanó istenkísértő és -tagadó bűnöket, a kárhozat ősforrásait. Archeológiai munkát végez. Ugyanakkor a Másik halál forró középpontjában végig a férfi áll, akivel – és ez a regény alapkérdése – „valami történt”. Valami, amihez Barnás több irányból próbál közelíteni: (...) Keresi – a hiábavalóság beckett-i elszenvetésének tudatában – a választ: hogyan éljünk? Másik életet, vagy másik halált.

Jánossy Lajos: Másik élet, *Népszabadság*, 2012. október 6.

*Ha a Másik halált el akarjuk helyezni egy irodalmi palettán, akkor az a legcélszerűbb, ha elképzelünk hozzá egy többé-kevésbé egyenlő oldalú háromszöget, melynek csúcsai a következők: Jon Fosse *Melankóliája*; Bartis Attila *Nyugalomja*; illetve egy tetszőlegesen választott Thomas Bernhard-mű, amelynek főhőse kétségbeesetten próbálja megóvni saját széthulló elméjét a pusztulástól. Ezeket a főbb sarokpontokat gyúrja össze saját élettapasztalatával Barnás Ferenc egy nem túl könnyű, ám meglepően élvezetes és egyedi könyvvé. (...)A korábban utcazenészként is fellépő narrátor nyelve néha kopogó tömondatokból, máskor több oldalnyira terebélyesedő, zenei hatású mondatzörnyetegekből áll. Ez utóbbiak azonban irdatlan hosszuk ellenére is tökéletesen olvashatók, megvan bennük az a természetes ritmus, ami mondjuk (...) Krasznahorkai László prózájában is megtalálható. Az elbeszélő mindent megfigyel, szinte mániákusan törekszik a lehető legpontosabb megfogalmazásra; leír, körülír, pontosít minden apró részletet, amit fontosnak tart. Ugyanakkor sok mindent, amiről tudnunk kellene, hogy megérthessük őt, nem ír le.*

Bak Róbert: Olvasnivaló – Barnás Ferenc: Másik halál, Ekultúra, 2013. március 8.

A Másik halál – ugyanolyan erős megszorítással, mint az Iskola a határon és a Buda – önéletrajzi regényként is olvasható. A szereplők egy részének mintáját akár ismertnek, azonosíthatónak is vélheti némely olvasó. Nem lehet tudni, pontosabban nincs értelme fürkészn, mennyi a kitalált és a ténylegesen létezett, mert az elképzelt átlényegíti azt, amit adottnak lehetne föltételezni. Az összefüggés a száz éve született író műveivel nemcsak abban rejlik, hogy Cipiről többször is szó esik Barnás Ferenc könyvében, hiszen az egyik szereplő idős grófnő, aki az 1990-ben elhunyt író gondviselője, támasza volt a halál előtti időszakban. Szerkezeti rokonságra is lehet gondolni. A másik halál elbeszélője is úgy idézi föl saját múltját, hogy mellőzi a vonalszerű előrehaladást.
Szegedy-Maszák Mihály: A semmivel szembenezés regénye, Kalligram, XXI. évf., 2012. július-augusztus

Reflexió, önreflexió, identitás

SZÖVEGRÉSZLETEK – Barnás Ferenc: *Másik halál*, Kalligram, Pozsony, 2012

(125. o.), (173-174. o.), (100-102. o.), (210-212. o.)

Tér – idő – megfigyelés

SZÖVEGRÉSZLETEK – Barnás Ferenc: *Másik halál*, Kalligram, Pozsony, 2012

(57. o.), (61., 64. o.), (145. o.), (151. o.), (183-185. o.), (12-13. o.), (219. o.), (226. o.), (227-228. o.)

SZEMPONTTÁBLÁZAT

	Európa	Budapest	galéria	lakás
a mozgások időtartama				
a mozgások jellege				
lelki, szellemi folyamatok				

T-táblázat

Kim Hyum, koreai művész dobókocka-szobra + fotó a műalkotásról	főszereplő + elbeszélő
--	------------------------

--	--

Kim Hyun szobra

Nyelv és beszéd

SZÖVEGRÉSZLETEK – Barnás Ferenc: Másik halál, Kalligram, Pozsony, 2012

(112 – 114. o.)

Szemponttáblázat

	ANAFORA (visszautalás, ismétléses szerkezetek)	KATAFORA (előreutalás a szövegben)	DEIXIS (kimutatás a szövegből, utalás, amellyel tágítja az értelmezési keretet)
szó			

szintagma				
mondatszerkezet				
névmás				
módosítószó				
dolog, személy				
hely				
idő				
mód, állapot				
minőség, mennyiség				

Párbeszédben

SZÖVEGRÉSZLETEK

Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés

„Azelőtt is sokszor járt a rövid kis utcán, amely a térről éles kanyarodóval a Szadovajára vezet.

Szívesen kószált ilyen helyeken, kivált, ha a gyomra kavargott, „hadd kavarogjon még jobban”. Most csak baktatott, minden gondolat nélkül. Van ott egy nagy ház, csupa pálinkamérés meg más ivó és kifőzés. Nők járkáltak ki-be hajadonfőtt, kabát nélkül, mintha „szomszédolni” mennének. Itt-ott többen is összegyűltek a járdán, kivált a szuterénhelyiségek lejáratai körül, ahol pár lépcsőn lejuthat az ember a különféle mulatozások színhelyére. Egyik helyiségből most is nagy láрма, zenebona hallatszott fel, gitár pengett, nóta zengett, nagyban vigadtak. Egy sereg nő volt a lejárónál, ki a lépcsőn ült, ki a járdán, sokan állva tereferéltek. Részeg katona jött a kocsúton cigarettázva és hangosan káromkodva, valahová indult nyilván, és elfelejtette, hová akar menni. Két toprongyos alak civakodott, egy meg tökrészen, keresztben feküdt az utcán. Raszkolnyikov megállt a nők előtt. Rekedt hangon beszélgettek, hajadonfőtt voltak és mosóruhában, kecskebőr cipővel a lábukon. Látott köztük negyven év körülit, de akadt tizenhat éves is, majd mindnek ütéstől kékllett a szeme tája. Miért, miért nem, de érdekelte az ének meg az egész zenebona odalenn. Felhallatszott, ahogy hangos hahota és kurjongatás közepette merészen kivágott fejhangok és gitár kísérete mellett valaki böszülten döngeti a padlót, és sarkával veri a taktust. Mereven, búsan és elgondolkozva figyelt, még le is hajolt, és nézte a járdáról a helyiség ajtaját.”

<http://mek.oszk.hu/00300/00370/00370.pdf>

Hajnóczy Péter: A halál kilovagolt Perzsiából

„Visszaemlékezett egy rákoscsabai kőműves öngyilkosságára. Eljátszott a gondolattal: milyen módon lehet egy kőműves öngyilkos. (Természetesen pontosan tudta az eseményeket, de ez a játék segítette, hogy ne gondoljon a szobában lévő két üveg borra.) Kitalált embereket, akiknek ezt a kérdést feltehetette volna.

»Beugrik a meszesgödörbe, vagy leveti magát a három emelet magas állványról.«

Önmagát is megkérdezte, és úgy tett, mint aki nem tudja a megoldást. Egyébként az a kőműves a saját házát építette, és munka közben lett öngyilkos. Végére is engedélyezheti magának, hogy kitalálja a kőműves módszerét. Két százas – tíz centiméter hosszú – szöveget vert a koponyájába, a mesteremberekre jellemző szaktudással; valószínűleg az egyik szöveget a szájában tartotta a fogai közt, míg a másikat komótos ütésekkel a koponyájába kalapálta. De amit nem tudhatott, ugyanakkor fontosnak érzett: valami szerszámosbódében vagy kint a szabadban ütötte-e a két szöveget a fejébe?

»Négy napig élt még!«

És az ég! És az ég! Sütött a Nap akkor, hajnal volt-e – valami sugallatféle, egy mindentudó kis manó azt duruzsolta a fülébe, hogy igenis hajnalban történt a dolog, és a kőműves természetesen *egyedül* volt – tehát, igen, hajnal volt, az égen furcsa, kékesfehér, dugóhúzó alakú felhők vonultak valamerre, egy másik lila hússzínű felhő felé, ahogy a friss, lassú, hajnali szél sodorta őket, s az a másik felhő talán egy állapotos vénasszonyhoz hasonlított.

Ismerte a kőművest, a »keze alá dolgozott«. Amikor erről hallott, ez lett számára a legiszonyúbb halálnem. Addig az akasztást tartotta a legfélelmetesebbnek, ahogy a kivégzésre ítélt nyakán megszorul a hurok, aztán egy – talán kristálytisza – pillanat után a hóhér gyakorlott mozdulattal eltöri a csigolyát. A fulladás! A fulladásos halál!

Nemegyszer gondolt rá, ha már *arra* kerülne a sor, a löfegyvert választaná. Úgy vélte, megértette a halálra ítélt foglyokat, akik nem kegyelmi kérvényt nyújtottak be valamilyen illetékes hatósághoz, de kérelmezték az akasztás helyett a golyót. A golyó általi halál férfiasnak tűnt, amelyet a hagyományok mintegy patinássá, mondhatni hangulatossá és kívánatosá varázsoltak, ellentétben a szégyenteljes s megalázó kötéllel.

»De a két, koponyába kalapált, tíz centiméteres szög!«

Szinte gépiesen bort és szikvizet töltött a poharába, és felhajtotta a fröccsöt.

»Egy kőműves, aki a saját házát építette.«

Nyilván - ezt is a mindentudó kis manó súgta a fülébe - a felesége találta meg a férfit. Valószínűleg eszméletlen volt, és ott feküdt a kertben a virágzó orgonák közt, vagy a szerszámos bódé hajópadlóján. És mit tett az asszony, aki *így* látta meg a férjét? Szólt a szomszédnak, hogy ne legyen egyedül? Tördelte a kezeit? Sírt? Eltakarta a szemét a kezével? Rohant egy telefonfülke felé, amely talán az egyetlen telefonfülke volt a külvárosban, és messze esett a házuktól?

A férfi úgy vélte, az asszony nem szült gyermeket a férjének. Ha gyermeke vagy gyermekei lettek volna, könnyebb lett volna a dolga. Talán úgy számígtattak, előbb legyen kész a ház, aztán jöhetnek a gyermekek. Az asszony fiatal volt, ezt is pontosan érezte és tudta a férfi; mi volt az az idő, amelyen túl már egy újabb kapcsolatra, netán szerelemre gondolhatott?

Készített magának egy fröccsöt, kiitta, aztán az asztalon álló órára nézett. Még jó három órát kell várnia, míg a felesége megjön a munkából. Az ablakhoz lépett, kinézett a kopasz, téli orgonabokrokra, és örült annak, hogy nem egy toronyház hetedik emeletén laknak. Ablak előtt, emeletes házakban gyakran megfordult a fejében, hogy kitépi az ablakot, és kiugrik rajta. (A metrón sem mert a felesége nélkül utazni, mert akkor az kísértette meg,

hogy a „biztonsági sáv” peremén állva, egy széles lendülettel a közeledő szerelvény elé veti magát.) Ismét töltött a poharába bort és szikvizet, de nem itta meg, csak nézte a poharat.”

<http://www.scribd.com/doc/112656871/Hajnoczy-Peter-A-halal-kilovagolt-Perzsiabol>

Bartis Attila: A nyugalom

„Gyalog mentem ki a pályaudvarra, alig harminc perc kényelmesen, és szükségem is volt erre a sétára. Rendszeresen sétáltam egyet, mielőtt bárhová mentem, ha csak a boltba is, mindig tettem egy kört a Múzeumkertben vagy a háztömb körül, amíg felkészülök azokra a mondatokra, amelyek nem azzal végződnek, hogy anyám. Bár ez így nem elég pontos. Nem pusztán másmilyen mondatokra, hanem másmilyen mozdulatokra, másmilyen lélegzetvételre is fel kellett készülnöm. Mindig amolyan senkiföldjének számított az első pár perc, hiszen tizenöt éve a mikorjössz és holváltál között váltották egymást az évszakok, áradt ki a Duna és hullott darabokra egy szegénybirodalom. Mikorjössztől holváltálig történt minden: brókerek alapítottak vallásokat és mérlegképes könyvelők írták át János jelenéseit, tornádókat neveztek el énekesnőkről, meg földrengéseket politikusokról, tizenöt békenóbeldíj talált gazdára és ugyanennyi öregasszony szökött meg egy csónakkal a világ utolsó lepraszigetéről. Egyetlen mikorjössz és holváltál között három szociális törvény és háromszáz műhold lépett életbe, Ázsiában három nyelvet nyilvánítottak holttá és Chilében háromezer politikai foglyot tüntettek el egy bányaomlás segítségével. Mikorjössztől holváltálig ment csödbe a legközelebbi éjjel-nappali és járta szélhámos díjbeszedő a kerületet; vakult meg metiles csempészvodkától a régi postás és tört fel gejzirként a főcsatorna összes szennye. De ugyanezen két kérdés között rugdosta ki a házmester saját lánya hasából a magzatot, mert a tizennégy éves Emőke azt mondta, hogy ő szívből szereti a tornatanár bácsit, és nem akart abortuszra menni, és az apja akkor rúgta hasba először, amikor anyám megkérdezte, hogy mikorjössz, és amire hazaértem Esztertől és azt hazudtam, hogy csak egy hangversenyen voltam, Emőke már túl is esett az első műtéten.”

<http://bartis.irolap.hu/hu/reszlet-a-nyugalom-cimu-regenybol>

Ottlik Géza: Iskola a határon

„Öt héttel a bevonulásunk után cserélték ki ezeket az ideiglenes fekete "waffenrock"-jainkat a rendes csukaszürkére. Ennélfogva mégsem lehettem ott hat hete. Legalább két s legfeljebb négy, négy és fél hete ezek szerint. Szeptember 1-je és október 6-a között történhetett tehát - de micsoda? Hogy felébredtem éjfél tájt az esőre? Hogy Medve visszalökte az ágyra Merényi fehérműjét? S hogy lent a ködben pár lépésnyire lehetett csak látni, és lazsáltunk a csuklón? Hiszen lehetséges, hogy ez a három dolog nem egy napon történt.

Nem tudom kifogástalan időrendbe szedni az eseményeket. Pedig szeretném. Igaz ugyan, hogy mindez s még sok más is, amit majd el kell mondanom, egyszerre volt érvényes, egy időben. Medve fekete zubbonya akasztott meg az elbeszélésben. Ehhez is, mint a hálóterem egész képéhez, minden kis mozzanathoz és minden részlethez előzmények hosszú sora fűződött, sőt folyományok, következmények, később történt dolgok tartoztak hozzá, melyek visszamenőleg, visszahatólag egészítették ki a jelentését, tették teljessé az értelmét; s kölcsönös vonatkozások és kapcsolatok indáztak keresztül-kasul mindent. Mégis, ha nem az időrend egymásutánjában mondom el a történeteket, az elbeszélés menete, amely amúgy is hajlamos önkényes értelmezések felé terelődni, kikerülhetetlenül hamis hangsúlyok, egyoldalú szempontok, esetleges, torz, részleges nézőszögek belekeverésével renkezi el az anyagot; mert valamilyen - bármilyen, megszokott és ismert - rend mindig

ráterőszakolja magát a rendezetlen dolgokra; s talán éppen a lényegét sikkasztja el: a rendezetlen dolgok még ismeretlen, valódibb rendjét.

Mi hát a lényeges? A múltnak abból a parányi töredékéből, amit Medve kézírata és az én emlékezetem szintén elég önkényes szeszéllyel őrzött meg, nem tudom biztonsággal kiválasztani, hogy melyik a döntően szükséges részlet, és melyik az elhagyható. Annyit tudok csak, hogy Medve fekete zubbonya például, ahogy zavartan és görcsös kézzel gombolgatta egy fél percig, nemcsak annyi volt akkor nekünk, amennyit ez a két szó kifejez. Talán nem túlságosan lényeges, de mégis nehezen elhallgatható tartalmak szövődtek már a posztójába.”

<http://mek.oszk.hu/02200/02285/02285.htm#12>

Nádas Péter: Emlékiratok könyve

„Amikor először voltunk náluk látogatóban, és ők megint egy másik irányban laktak, ők is jó messzire, úgy hiszem, valahol Lichtenberg környékén, de nem tudom pontosan, mert ha együtt utaztunk, akkor én mindig Melchior helyismeretére bízom magam, attól kezdve, hogy megismertem, tulajdonképpen semmi mást nem néztem, csak az arcát, az arca beköltözött az arcomba, s olyan csekélységre igazán nem telt a figyelmemből, hogy merre megyünk, ő nézett és én néztem őt, utaztunk; utoljára az S-Bahnon találkoztam Theával, véletlenül, Melchior akkor már eltűnt Berlinből és Thea is egyedül maradt, mert Arno elköltözött tőle, a Friedrich utcai végállomáson akadtunk össze, néhány perccel éjfél előtt, »a kocsim már megint gajra ment« - mondta, mintha mentegetődzne ezért; a színházból jöttem és csak az úgynevezett »keleti keresztnél«, az Ostkreuznál váltunk el, mert nekem át kellett itt szállnom Schöneeweide felé, még mindig Kühnertéknél laktam, ő viszont utazott tovább, haza, s ebből következtek arra is, hogy talán éppen Lichtenberg környékén volt lakásuk, ahol egy vasárnap délután, amikor először jártunk látogatóban náluk, úgy beszélgettünk Arnoval, mint az egyik író a másik íróval, megfontoltan, komolyan és unalmasan.”

<http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?offset=1&origOffset=->

[1&docId=7&secId=464&qdcId=3&libraryId=-1&filter=N%C3%A1das+P%C3%A9ter&limit=1000&pageSet=1](http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?offset=1&origOffset=-1&docId=7&secId=464&qdcId=3&libraryId=-1&filter=N%C3%A1das+P%C3%A9ter&limit=1000&pageSet=1)